

41. Ders

KÂNE VE BENZERLERİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كَمَانَ ve benzerleri:

كَمَانَ - صَارَ - لَيْسَ - أَصْبَحَ

أَضْحَى - ظَلَّ - أَمْسَى - بَاتَ

كَانَ ve benzerleri,

isim cümlesinin başına gelirler.

Yani mübtedâ ile haberin

önüne geçerler.

كَانَ ve benzerleri,
mübtedâ ile haberin
adını değiştirirler.

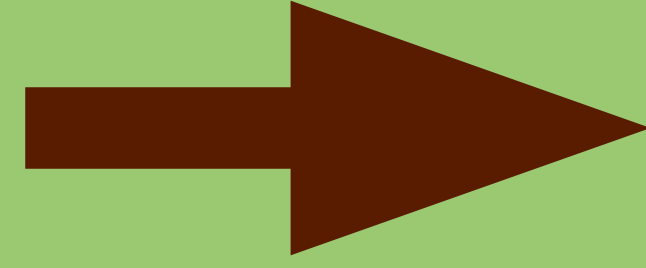
Artık mübtedâ'nın adı, كَانْ 'nin ismi;
haber'in adı da, كَانْ 'nin haberi
olarak değişmiştir.

كَانَ ismini **ref**,
haberini **nasb** eder.

**İsim
cümlesi**

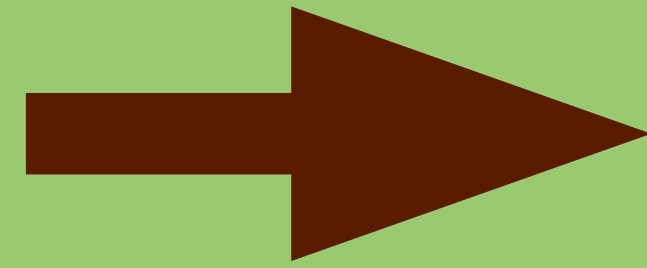
haber

müpteda

merfu (ötreli)

merfu (ötreli)

**كَانَ 'li
cümle**

كَانَ 'nin haberi

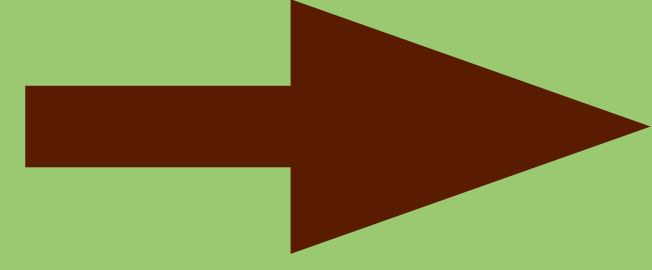
كَانَ 'nin ismi

mansub (üstünlü)

merfu (ötreli)

İsim
cümlesi

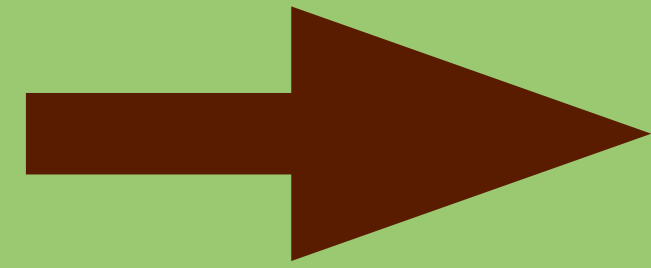
سَيِّدٌ

haber

الْبُرْدُ

müpteda

'li
cümle

سَيِّدًا

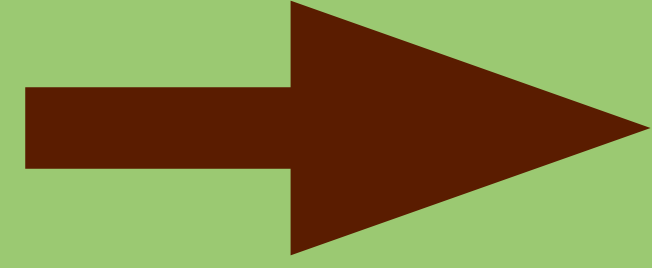
'nin haberi

كَانَ الْبُرْدُ

'nin
ismi

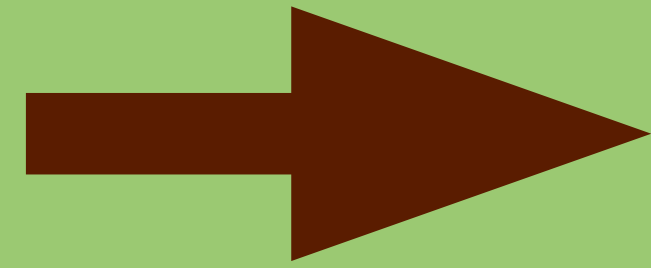
İsim
cümlesi

الْبُرْدُ شَدِيدٌ

Soğuk şiddetlidir

'li
cümle

كَانَ الْبُرْدُ شَدِيدًا

Soğuk şiddetli idi

الْأُسْتَاذُ غَائِبٌ

haber

merfu'

müpteda

merfu'

كَانَ الْأُسْتَاذُ غَائِبًا

mansub

'كَانَ'nin
haberi

merfu'

'كَانَ'nin ismi

الْأُسْتَاذُ غَائِبٌ

Hoca yoktur.

كَانَ الْأُسْتَاذُ غَائِبًا

Hoca yoktu.

كَانَ ve benzerleri,
kelime türleri içinde,
fiil grubunda yer alırlar ve
fiilin yapı özelliklerini gösterirler.

كَانَ ve benzerlerinin
şahıslara göre çekimleri
yapılabilir.

Bu fiillerin kullanımını için
iki ihtimal söz konusudur:

-Tam fiil

-Nâkıs fiil

كَانَ يَقْرَأُ

Okuyordu

Burada كَانَ fiili, **tam fiil**dir.

İsim cümlesinin başına gelmemiştir.
Başka bir fiil ile birleşmiştir, yardımcı
fiil görevi üstlenmiştir.

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

كَانَ الدَّرْسُ سَهْلًا

**Ders
kolaydı**

Burada كَانَ fiili, **nâkıs fiil**dir.
İsim cümlesinin başına gelmiştir.
İsmi **ref'**, haberini **nasb** etmiştir.

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

كَانَ ve benzerleri

nâkıs fiil olarak

görev yaptıkları zaman,

isim cümlesinin başına gelirler ve

isim cümlesinin yapısını değiştirirler.

Müptedayı kendilerine
isim olarak alıp,
onu **ref'** ederler.

Haberi de haber olarak alıp,
onu **nasb** ederler.

كَانَ ve benzerlerine,
nevâsih (hükümü deęiřtirenler) de denir.
Çünkü bunlar
İsim cümlesinin yapısını değiştirmişlerdir.

كَانَ

... idi, oldu

الْبَيْتُ نَظِيفٌ

Ev
temizdir

كَانَ الْبَيْتُ نَظِيفًا

Ev temiz idi

الْبَيْتُ فِي الْبَيْتِ

Kız
çocuđu
evdedir

mahallen mansub

كَانَتْ الْبَيْتُ فِي الْبَيْتِ

Kız çocuđu
evdeydi

صَارَ

oldu, dönüştü

Bir halden diğer hale geçmeyi anlatır.

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

الْتَّوْبُ الْقَصِيرُ

Elbise
kısadır

صَارَ التَّوْبُ الْقَصِيرَ

Elbise kısa oldu

أَفَاكِهَةٌ نَّاضِجَةٌ

Meyve
olgundur

صَارَتْ أَفَاكِهَةٌ نَّاضِجَةٌ

Meyve olgun
oldu

Yok, değil

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

الْخَائِمُ قَوِيٌّ

**Hizmetçi
güçlüdür**

أَيْسَ الْخَائِمُ قَوِيٌّ

**Hizmetçi
güçlü değildir**

أَلْحَبْرَةُ وَاسْبِعَةُ

Oda
geniştir

أَلْحَبْرَةُ وَاسْبِعَةُ

Oda geniş
değildir

صَبَاحٌ

sabah (vakti) oldu, sabahladı

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

الْجَوُّ مُمْطِرٌ

Hava
yağmurludur

أَصْبَحَ الْجَوُّ مُمْطِرًا

Hava
yağmurlu oldu

Hava yağmurlu
olarak sabahladı

أَلْحَدِيقَةُ جَمِيلَةٌ

Bahçe
güzeldir

أَصْبَحَتِ أَلْحَدِيقَةُ جَمِيلَةً

Bahçe güzel oldu

أَضْحَى

kuşluk (vakti) oldu

الشارع مزدحم

Cadde kalabalıktır

الشارع المزدحم

Cadde kalabalık oldu

Cadde kuşluk vakti kalabalıklaştı

الْغَمَامُ كَثِيفٌ

**Bulut
yoğundur**

الْغَمَامُ كَثِيفًا

**Bulut yoğun
oldu**

أَضْحَى

**Kuşluk vakti bulut
yoğun oldu**

gündüz (vakti) oldu, devam etti

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

الغبارُ نَائِرٌ

Toz
kalkmaktadır

ظَنَّ الغبارُ نَائِرًا

Toz kalkar oldu

Gündüz
toz kalkar halde
devam etti

الْأُمَمُ صَابِرَةٌ

Anne
sabırlıdır

ظَلَّتْ الْأُمَمُ صَابِرَةٌ

Anne sabırlı olmaya
devam etti.

أَمْسَى

akşam (vakti) oldu, akşamladı

الْعَامِلُ مُتْعَبٌ

İşçi
yorgundur

الْعَامِلُ مُتْعَبٌ

İşçi yorgun oldu

İşçi yorgun
olarak akşamladı

الْمُدْرَسَاتُ سَعِيدَاتٌ

Öğretmenler
mutludur

أَمْسَتِ الْمُدْرَسَاتُ سَعِيدَاتٌ

Kurallı bayan çoğul
olduğu için, kesre ile
mansub.

Öğretmenler
mutlu olarak
akşamladı

geceleyin oldu, geceledi

الْمَرِيضُ مُنَالِمٌ

Hasta acı
çekmektedir

بَاتَ الْمَرِيضُ مُنَالِمًا

Hasta acı
çeker oldu

Hasta acı
çekerek geceledi

الْمُعَلِّمَةُ فِي الْمُسْتَشْفَى

Bayan
öğretmen
hastanededir.

mahallen mansub

بَاتَتْ الْمُعَلِّمَةُ فِي الْمُسْتَشْفَى

Bayan öğretmen
hastanede geceledi

كَانَ ve benzerlerinin **isminin**
muttasıl zamir olması

كَانَ ve benzerlerinin ismi,

munfasıl zamir ise,

bu zamir fiilin içine girer.

Fiil, bu zamire göre çekimlenir.

أَنْتَ مَشْغُولٌ

Sen
meşgulsün

كُنْتَ مَشْغُولًا

Nâkıs fiil + كَانَ fiilinin
ismi

(Sen)
meşguldün.

هَمْ طُلَّابٌ

Onlar öğrencidir

لَيْسُوا طُلَّابًا

Onlar öğrenci değildir

Nâkıs fiil + لَيْسَ
fiilinin ismi

كَانَ ve benzerlerinin
haberinin öne geçmesi

müptada

haber

فِي الْغُرْفَةِ رِجَالٌ

Odada
adamlar var

'nin
ismi

كَانَ فِي الْغُرْفَةِ رِجَالٌ

'nin haberi

mahallen mansub

Odada
adamlar vardı

müptada

haber

فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ صَدِيقَانِ

'nin
ismi

'nin haberi

O mekanda iki
arkadaş var

كَانَ مَعَكَ فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ صَدِيقَانِ

Seninle birlikte o mekanda
iki arkadaş vardı

كَانَ fiili

Allah Teâlâ hakkında
kullanıldığı zaman,
süreklilik ifade eder.

كَأَنَّ اللَّهَ عَلِيمًا حَكِيمًا

**Allah bilir ve
hakîmdir**

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Allah bağışlayıcı ve merhametlidir

كَانَ ve benzerlerinin ismi,
müfred, tesniye veya cemi de gelse
başta yer alan fiiller hep müfred gelir.

Ef'âlü'l-İstimrâr denilen

(devamlılık ifâde eden) fiiller de,

irab bakımından

كَانَ ve kardeşleri gibidir.

muzari

mazi

مَا زَالَ - لَا يَزَالُ
مَا بَرِحَ - لَا يَبْرُحُ
مَا قَطَعِي - لَا يَقْطَعِي
مَا انْفَكَّ - لَا يَنْفَكُ
مَا دَامَ

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

مَا زَالَ الْمَرِيضُ حَيًّا

Kurallı erkek çoğul olduğu için, **ye** harfi ile mansub.

Hasta hâlâ hayattadır

لَا يَزَالُ الْأَطْفَالُ نَائِمِينَ

Çocuklar hâlâ uyuyorlar

مَا بَرِحَ الْوَالِدُ مَرِيضًا

Çocuk hâlâ
hastadır

لَا يَبْرِحُ الْمَرِيضُ مُنَالِمًا

Hasta hâlâ
acı çekiyor

مَا قَتِيءُ النَّاجِرِ صَادِقًا

Tacir hâlâ
doğrudur

لَا يَفْتَنَّا الْجَاهِلُ مُصِيرًا عَلَيَّ عِنَادِي

Câhil inadında
hâlâ ısrarlıdır

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

مَا أَنْفَكْتَ السَّمَاءَ مُمْطِرَةً

Hava hâlâ
yağmurludur

لَا يَنْفَكُ النَّسِيمُ عَلَيَّا

Meltem (ılık rüzgar)
hâlâ tatlıdır

لَا تَقْرَأُ مَا دَامَ النُّورُ ضَيْلًا

**Işık zayıf olduğu
müddetçe okuma**

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

Leyse'ye benzeyen edatlar:

(لَآئَتَ) (لَا) (مَا) (إِن)

Bunlar da **isim cümlesinin** başına gelirler.

İsmi **ref'**, haberini **nasb** ederler.

Fakat **لَيْسَ** gibi **camid fiil** olmadıkları için

çekimleri yoktur.

إِنْ زَيْدٌ قَائِمًا

**Zeyd ayakta
değildir**

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

مَا هَذَا بَشِيرًا

**Bu beşer
değildir**

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

لَا رَجُلٌ هَارِبًا

**Kaçan
adam yoktur**

**Saat, pişmanlık
saatidir.**

السَّاعَةُ سَاعَةٌ نَدَامَةٌ

لَا السَّاعَةُ سَاعَةٌ نَدَامَةٌ

**Saat, pişmanlık
saati değildir.**

**Pişmanlık
saati değildir.**

لَأَنْتَ سَاعَةٌ نَدَامَةٌ

كَانَ ve benzerleri

çekim yönünden 3'e ayrılır:

câmid

Mazi

nâkıs mutasarrıf

Mazi
Muzari

tam mutasarrıf

Mazi
Muzari
Emir

câmid

Mazi

لَيْسَ - مَا دَامَ

nâkıs mutasarrıf

Mazi

Muzari

مَا زَالَ - مَا بَرِحَ
مَا فَتِيَ - مَا انْفَكَّ

tam mutasarrıf

Mazi

Muzari

Emir

كَانَ - صَارَ - أَصْبَحَ
أَضْحَى - ظَلَّ
أَمْسَى - بَاتَ

tam
mutasarraf
olanlar:

emir

كُنْ
صِرْ
أَصْبِحْ
أَضْحِ
ظَلَّ
أَمْسِ
بَاتِ

muzari

يَكُونُ
يَصِيرُ
يُصْبِحُ
يُضْحِي
يَظَلُّ
يُمْسِي
يَبِيتُ

mazi

كَانَ
صَارَ
أَصْبَحَ
أَضْحَى
ظَلَّ
أَمْسَى
بَاتَ

muzari

mazi

nâkıs
mutasarrıf
olanlar:

مَا زَالَ - لَا يَزَالُ

مَا بَرِحَ - لَا يَبْرَحُ

مَا قَبِيَ - لَا يَقْبِي

مَا انْفَكَّ - لَا يَنْفَكُّ

Kur'an'i

Anlayarak Okuma Rehberi

Tam mutasarrıf

(tam çekimli)

bir fiil için

üç örnek görelim:

أَلْجَوُّ مُسْمِسٌ

Hava
güneşlidir

كَمَا أَنَّ أَلْجَوُّ مُسْمِسًا

Hava güneşli
oldu

تَمَارُ الشَّجَرَةِ نَاضِجَةٌ

Ağacın
meyveleri olgundur

تَمَارُ الشَّجَرَةِ نَاضِجَةٌ

Ağacın
meyveleri olgun olur

أَنْتَ مُدْرَسٌ مُجْتَهِدٌ

**Sen çalışkan
bir hocasın**

كُنْ مُدْرَسًا مُجْتَهِدًا

**Çalışkan
bir hoca ol**

Sadece mazi fiil çekimi olan,

câmid لَيْسَ fiilinin

çekimini görelim:

Çoğul	İkili	Tekil		
لَيْسُوا	لَيْسَا	لَيْسَ	Müzekker	3. Şahıs
لَسُنَّ	لَيْسَتَا	لَيْسَتْ	Müennes	
لَسْتُمْ	لَسْتُمَا	لَسْتَ	Müzekker	2. Şahıs
لَسْتُنَّ	لَسْتُمَا	لَسْتِ	Müennes	
لَسْنَا		لَسْتُ	1. Şahıs	

Sadece mazi fiil çekimi olan,

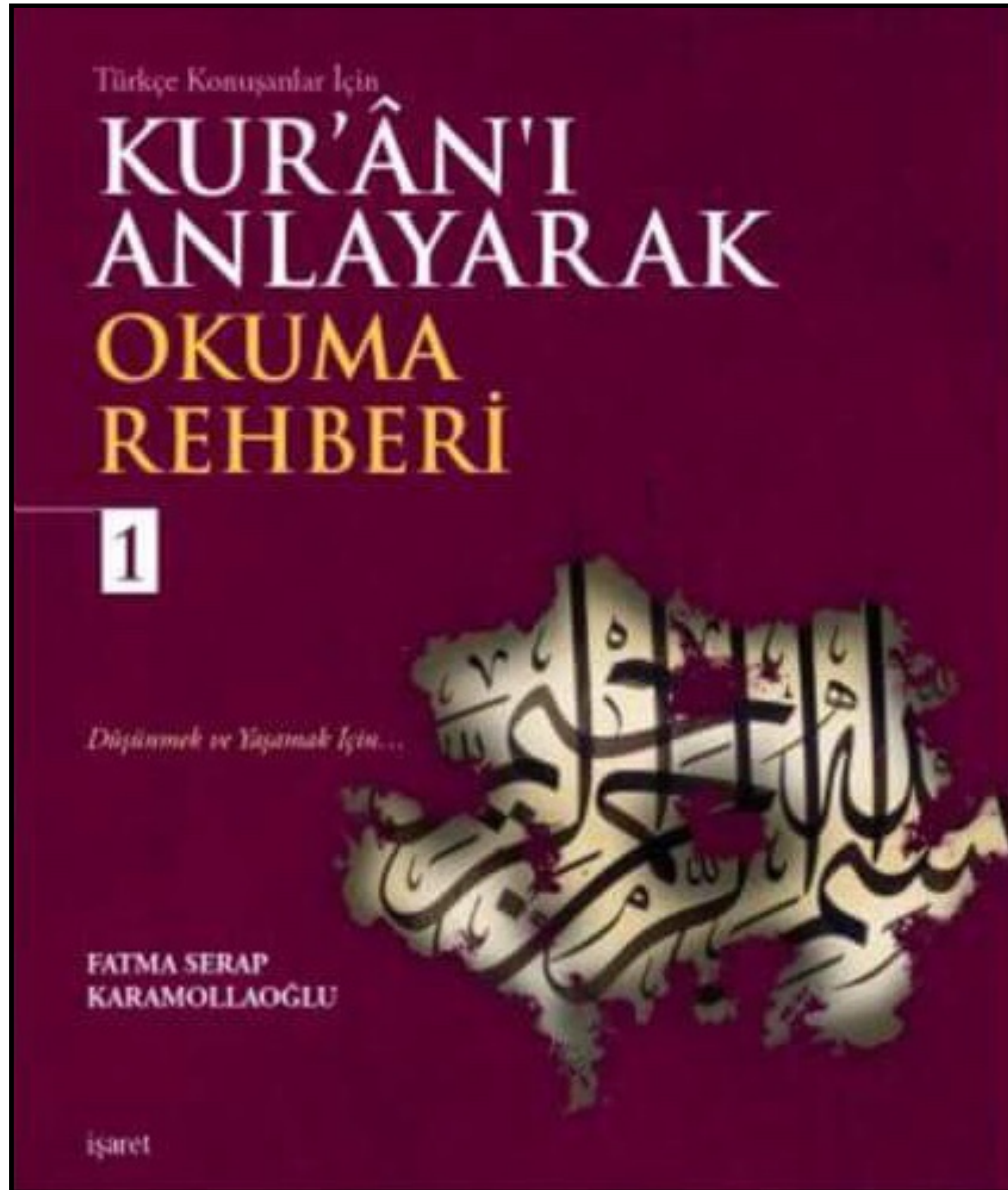
câmid مَا دَامَ fiilinin

çekimini görelim:

Çoğul	İkili	Tekil		
مَا دَامُوا	مَا دَامَا	مَا دَامَ	Müzekker	3. Şahıs
مَا دُمُنَ	مَا دَامَتَا	مَا دَامَتْ	Müennes	
مَا دُمْتُمْ	مَا دُمْتُمَا	مَا دُمْتُ	Müzekker	2. Şahıs
مَا دُمْتُنَّ	مَا دُمْتُمَا	مَا دُمْتِ	Müennes	
مَا دُمْنَا		مَا دُمْتُ	1. Şahıs	

Fatma Serap Karamollaoğlu

**Türkçe
Konuşanlar
İçin
Kur'ân'ı
Anlayarak
Okuma
Rehberi**

Lütfen
abone olmayı
unutmayalım 😊

Kur'an'ı

Anlayarak Okuma Rehberi